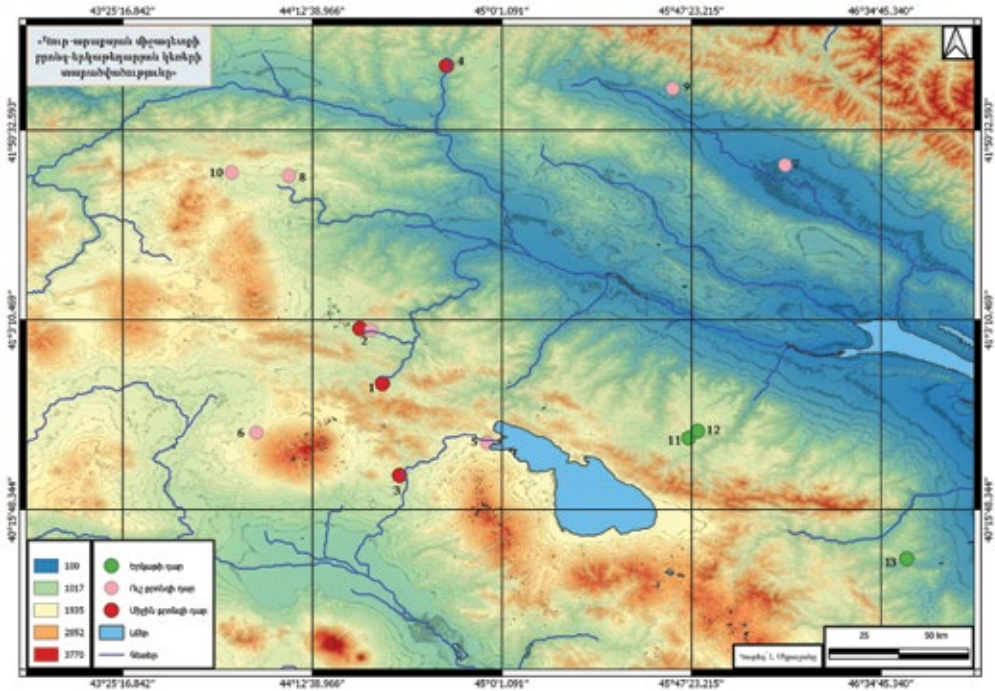

ՀԱՅԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ԵՒ
ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
5

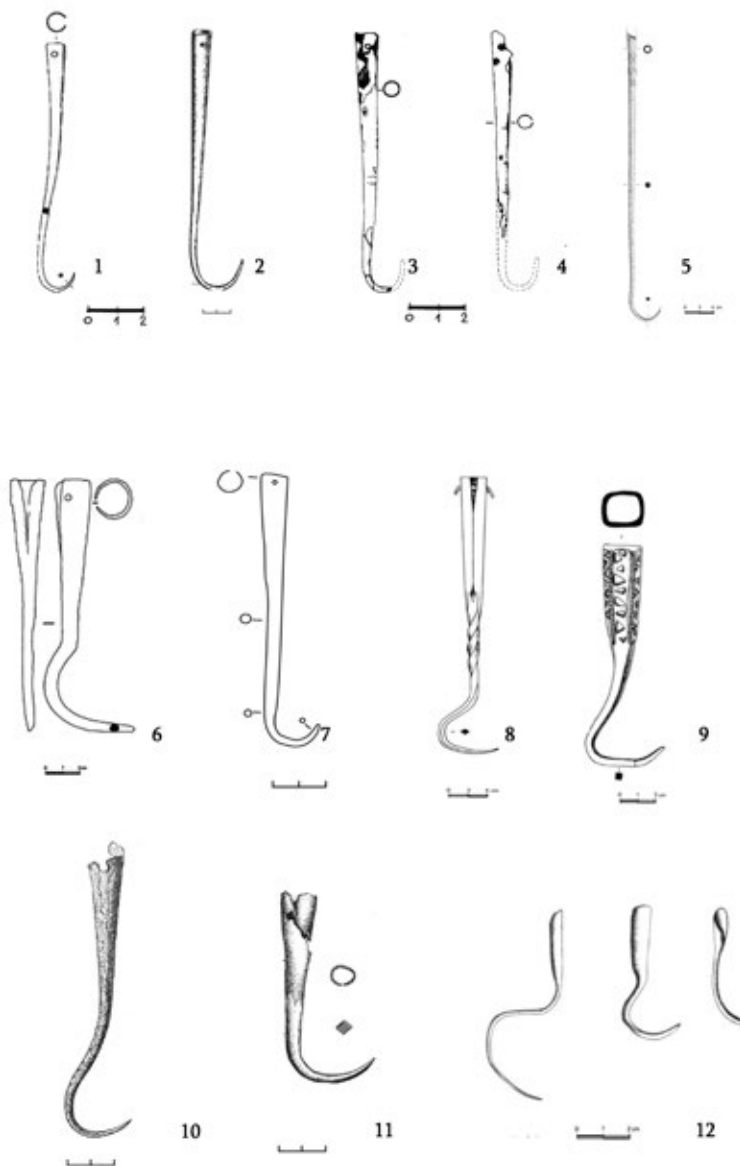
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ
ԵՒ ԳԾԱՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Բենիկ Վարդանյան
ԿՈՒՐ-ԱՐԱՔԱՅԱՆ ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ԲՐՈՆԶ-ԵՐԿԱԹԵՂԱՐՅԱՆ ԿԵՌԵՐԸ

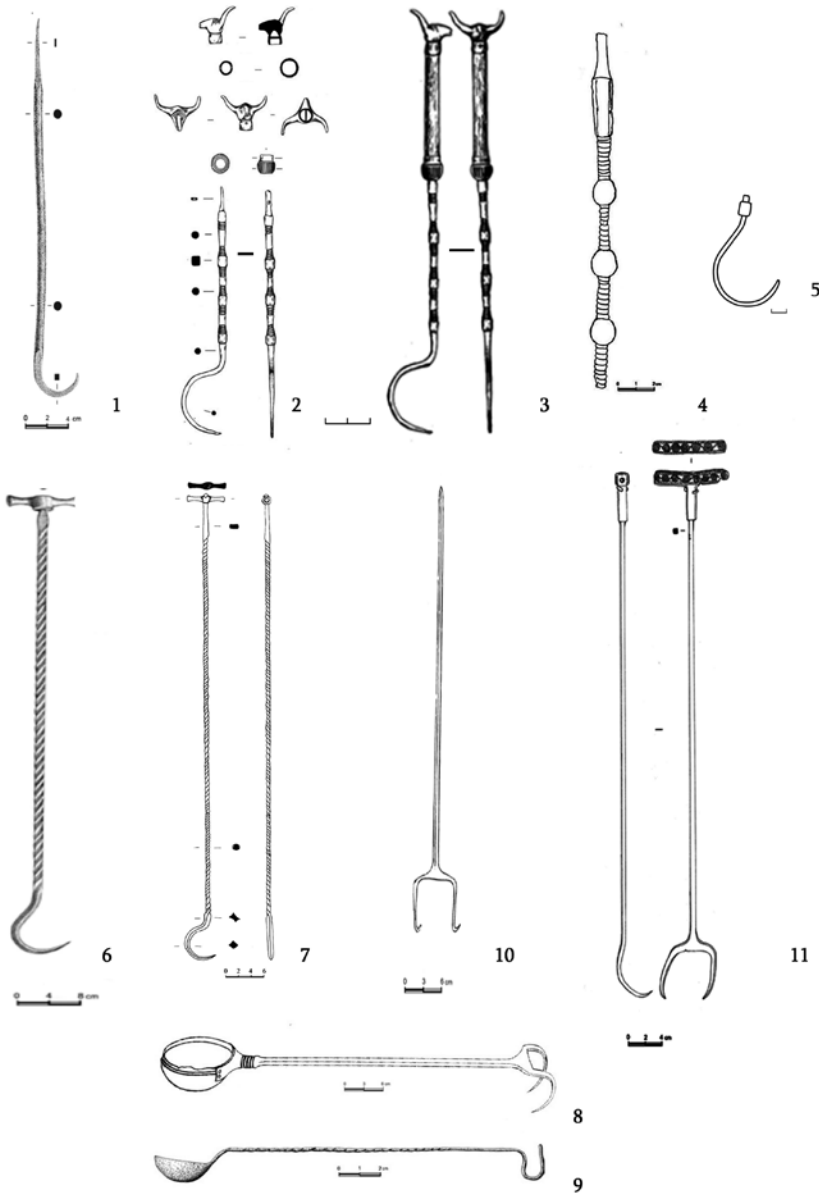

Նկ. 1. Կուր-արաքսյան միջագետքի փրոնգ-երկաթեղարյան կեռերի տարածվածությունը.

- 1) Վանաձոր,
 - 2) Լոռի քերդ,
 - 3) Քարաշամբ,
 - 4) Ժինվալ,
 - 5) Լճաշեն,
 - 6) Արթիկ,
 - 7) Ցիլեղգորների,
 - 8) Սաֆար-խարարա,
 - 9) Շիլդա,
 - 10) Ավրանդ,
 - 11) Պարադիզֆեարուգ,
 - 12) Գոգդաշա,
 - 13) Սիրիսովենդ
- (հեղ.՝ Լ. Մկրտչյան)

- Նկ. 2. 1) Վանաձոր (Դևեժյան 2006, 251, նկ. 140/5),
 2) Լոռի բերդ №6 (Деведжян 1981, табл. II, 5)
 3-4) Լոռի բերդի №79 (Դևեժյան 2006, 20, 67, նկ. 72/6, 99/2-3),
 5) Քարաշամբ №750 (Melikyan 2015, 9, fig. 14/2)
 6) Լճաշենի №2 (Պետրոսյան 2018, աղ. 141/2),
 7) Լճաշենի №3 (ՀՊԹ 2007/68),
 8-9) Լոռի բերդ №25, 46 (Դևեժյան 2022, աղ. 51, 7, 95, 5),
 10) Պարադիզֆեարունյո №112 (Nagel, Strommenger 1985, 117, Abb. 87),
 11) Գոգդաշա №3 (Nagel, Strommenger 1985, Taf. 65, 2.2544 k),
 12) Շիղա (Pizckhelauri 1984, 42-65, Abb. 41. 20-22)

Նկ. 3. 1) Զարաշանք №633 (Melikyan 2015, Fig. 15.2),

2-3) Ավրայիր (Շանիաշվիլի և ծր., 2016, 16, 6-8),

4) Վանիաձոր (ԼՓԵԾ 316),

5) Սիրիսովենդ (Кушнарева 1957, Рис. 10, 3),

6) Լոռի բերդ №15 (Դևեճյան 2022, աղ. 30, 2),

7) Սաֆար-խարիրի №8 (Շանիաշվիլի և ծր., 2016, табл. LVIII, LXI, 1),

8) Արթրիկ №335 (Хачатрян 1975, 219, рис. 130), 9),

9) Սրալկ №3 (Ghirshman 1939, Pl. L, 545),

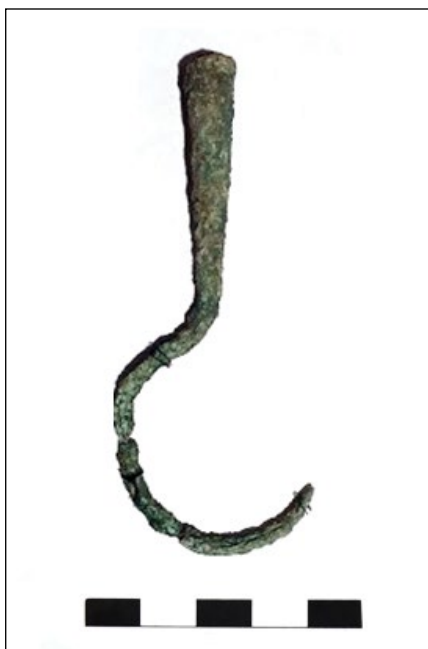
10) Լոռի բերդ №21 (Դևեճյան 2022, աղ. 43, 6) Լոռի բերդ №84 (Դևեճյան 2022, աղ. 129, 4)

Նկ. 4. Լճաշենի №3 Մեծ
դամբանաբլրի կեղը (ՀՊԹ 2007/68,
հեղ. Վ. Հակոբյան)

Նկ. 5. Լճաշենի №8 Մեծ
դամբանաբլրի կեղը (ՀՊԹ 2049/140,
հեղ. Վ. Հակոբյան)

Նկ. 6. Լճաշենի Ի-78 Մեծ
դամբանաբլրի կեղը (ՀԱԱՊԹ
2138/69ա-գ, հեղ. Բ. Վարդանյան)

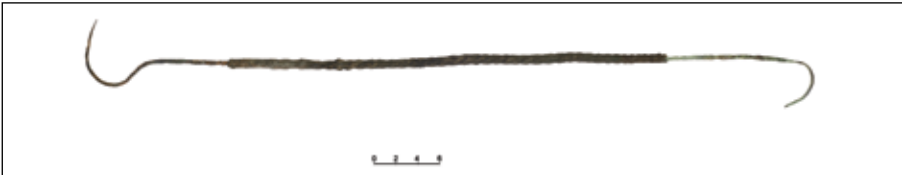
Նկ. 7. Լճաշենի №2 Մեծ
դամբանաբլրի կեղը (ՀՊԹ 2007/112,
հեղ. Վ. Հակոբյան)

Նկ. 8. Տոլորսի վաղերկաթեղարյան դամբանաբլրի կեռը (ՀՊԹ 1911-4, 5, 24, հեղ.՝ Վ. Հակոբյան)

Նկ. 9. Վանսաձորի «Դիմաց» դամբանադաշտից հայտնաբերված կեռը (ԼՓԵԹ 316, հեղ.՝ Բ. Վարդանյան)

Նկ. 10. Լճաշենի №8-1 Մեծ դամբանաբլրի կեռը (ՀՊԹ 2009/384, հեղ.՝ Վ. Հակոբյան)

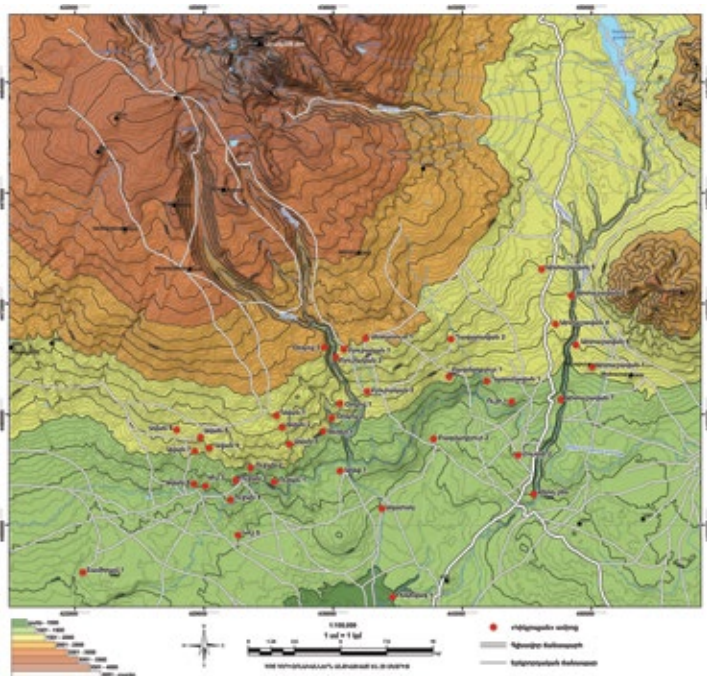
Նկ. 11. Լճաշենի №10 Մեծ դամբանաբլրի կեռը (ՀՊԹ 2009/340, հեղ.՝ Վ. Հակոբյան)

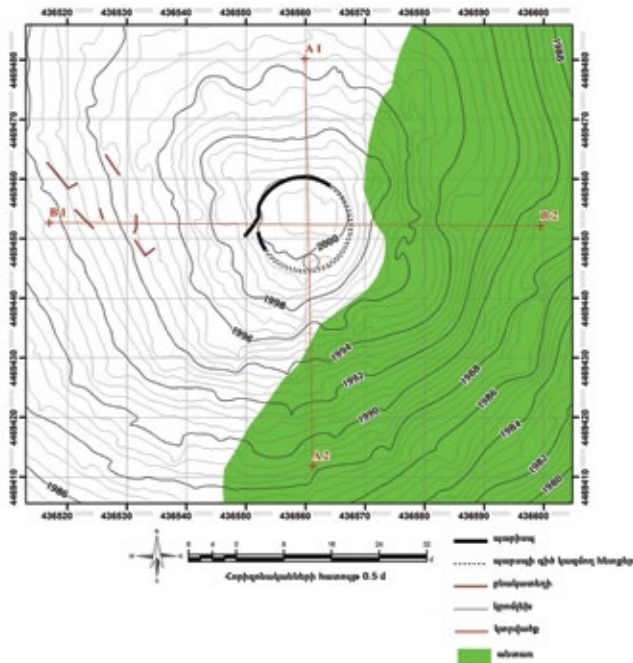
Նկ. 12. Լճաշենի №1 Մեծ դամբանաբլրի կեռը (ՀՊԹ 2007/17, հեղ.՝ Վ. Հակոբյան)

Ջենրիկ Դանիելյան

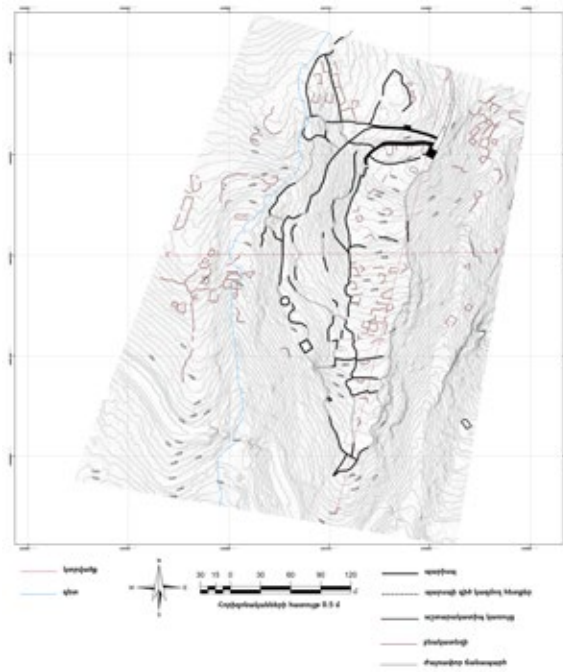
«ԿԻԿԼՈՂՅԱՆ» ԱՄՐՈՑՆԵՐԻ ՖԵՆՈՄԵՆԸ՝ ԱՐԱԳԱԾԻ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԼԱՆՁԵՐԻ ԱՄՐՈՑՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ

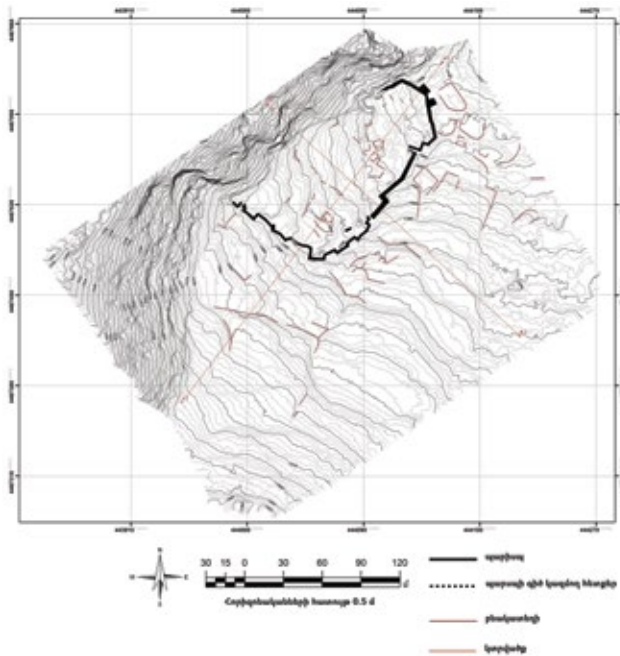
Նկ. 1. Արագածի հարավային լանջերի տեղագրական հանույթը և «կիկլոպյան» ամրոցների տարածույթը (քարտեզը՝ Հ. Դանիելյանի)

Նկ. 2. Բյուրական 1 ամրոցի տեղագրական հանույթը (հանույթը՝ Հ. Դանիելյանի)

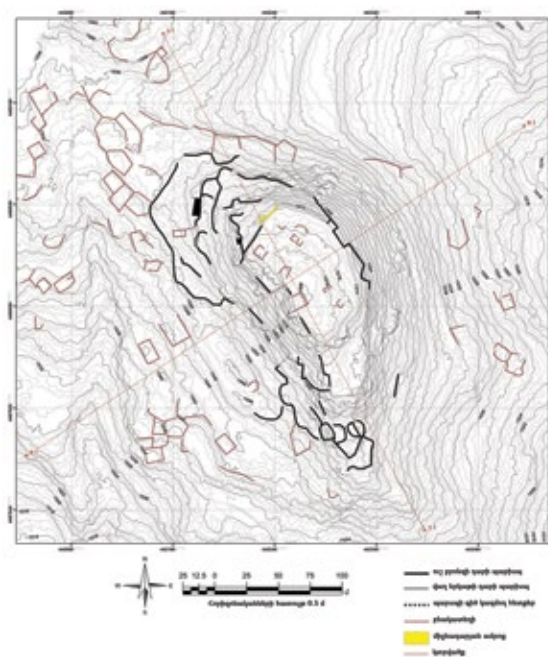
Նկ. 3. Ուշան 1 ամրացված բնակավտեղիի տեղագրական հանույթ (հանույթը՝ Հ. Դանիելյանի)

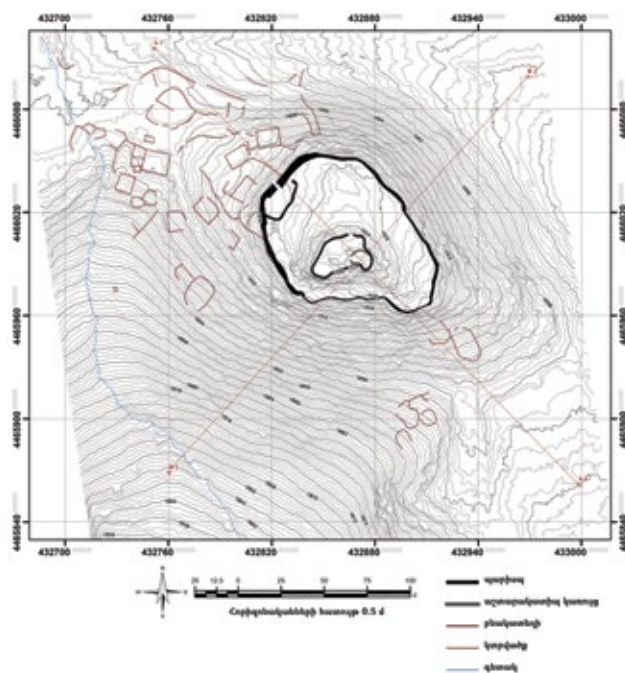
Նկ. 4. Հազարավան 1 ամրացված բնակավտեղիի տեղագրական հանույթ (հանույթը՝ Հ. Դանիելյանի)

Հենրիկ Դանիելյան

«ԿԻԿԼՈՊՅԱՆ» ԱՄՐՈՑՆԵՐԻ ՖԵՆՈՄԵՆԸ՝ ԱՐԱԳԱՃԻ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԼԱՆՁԵՐԻ ԱՄՐՈՑՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ

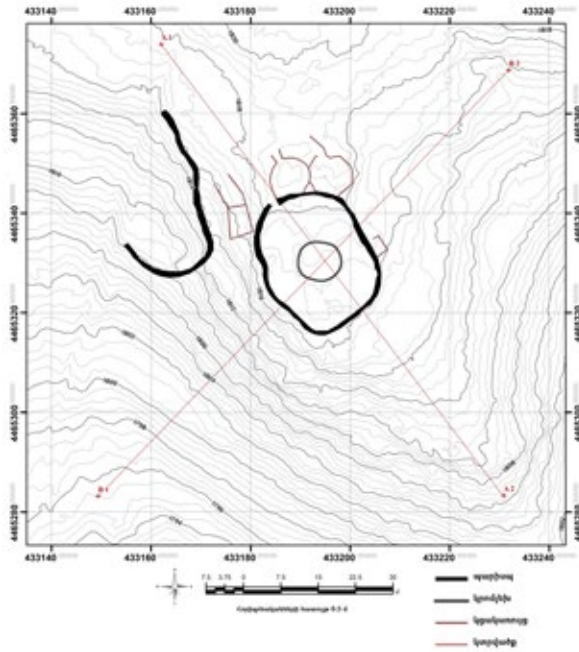

Նկ. 5. Բազմադրյուր 1 ամրացված քնակալեղիի տեղագրական հանույթ
(հանույթը՝ Հ. Դանիելյանի)

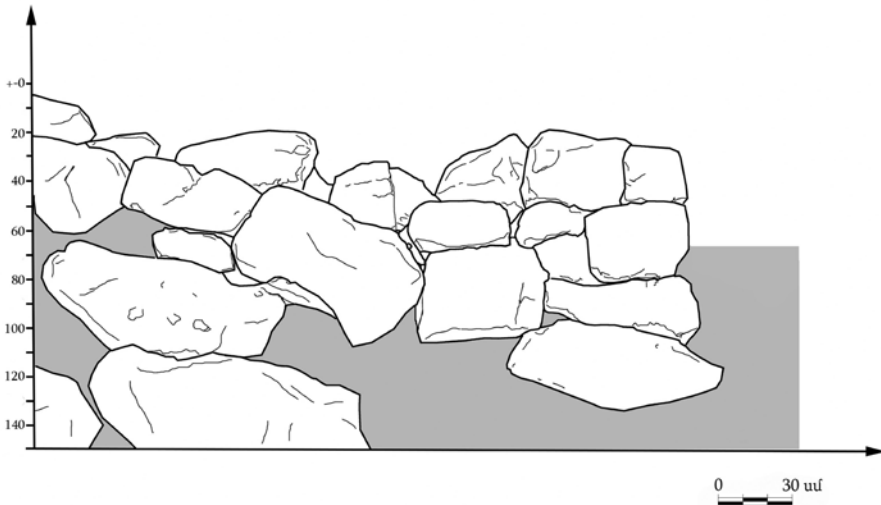

Նկ. 6. Ավան 1 ամրացված բնակատեղիի տեղագրական հանույթ
(հանույթը՝ Հ. Դանիելյանի)

Յենրիկ Դանիելյան
«ԿԻԿԼՈՂՅԱՆ» ԱՄՐՈՑՆԵՐԻ ՖԵՆՈՄԵՆԸ՝ ԱՐԱԳԱԾԻ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԼԱՆՁԵՐԻ ԱՄՐՈՑՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ

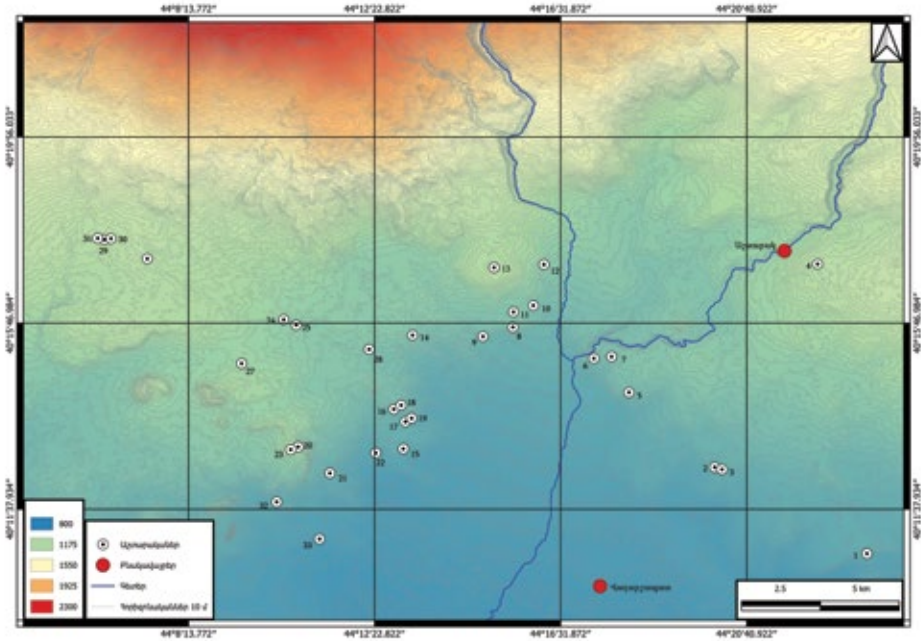
Նկ. 7. Ավան 2 ամրացված սրբարների տեղագրական հանույթ (հանույթը՝ Հ. Դանիելյանի)

Նկ. 8. Անտառուս 1 դղյակի պարաշարը (չափագրությունը՝ Հ. Դանիելյանի)

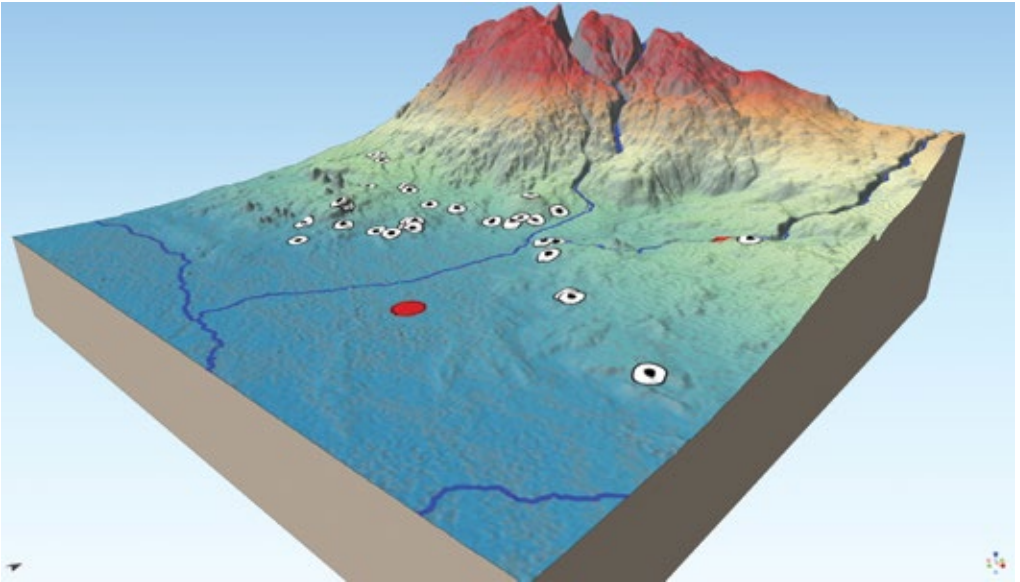
Լևոն Մկրտչյան

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ ԴԱՇՏԻ ՀՅՈՒՄԻՍՈՒՄ ԳՏՆՎՈՐ ԱՇՏԱՐԱԿԱՏԻՊ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԸ

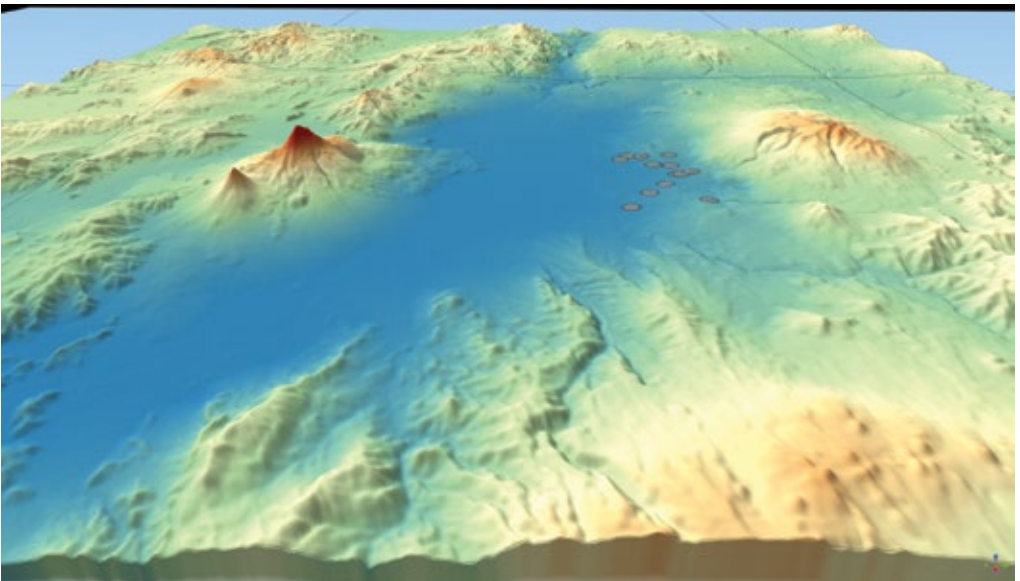

Նկ. 1. Աշխարակների տարածման քարտեզը (կազմող՝ Լ. Մկրտչյան)

1. Մերձավան	12. Ոսկեհայր 3	23. Ծաղկալանջ 6
2. Նորակերպ 2	13. Ոսկեհայր 4	24. Արագածորն 1
3. Նորակերպ 3	14. Աղափնապոն 1	25. Արագածորն 2
4. Ուլադիիրիկ	15. Արագած 1	26. Արագածորն 3
5. Արդար Դավիթ	16. Արագած 2	27. Արագածորն 4
6. Այգեշար 1	17. Արագած 3	28. Շամիրամ 4
7. Այգեշար 2	18. Արագած 4	29. Շամիրամ 1
8. Լեռնամերձ 1	19. Արագած 5	30. Շամիրամ 2
9. Լեռնամերձ 2	20. Ծաղկալանջ 1	31. Շամիրամ
10. Ոսկեհայր 1	21. Ծաղկալանջ 3	32. Արշալոյս 1
11. Ոսկեհայր 2	22. Ծաղկալանջ 4	33. Հայթաղ 1

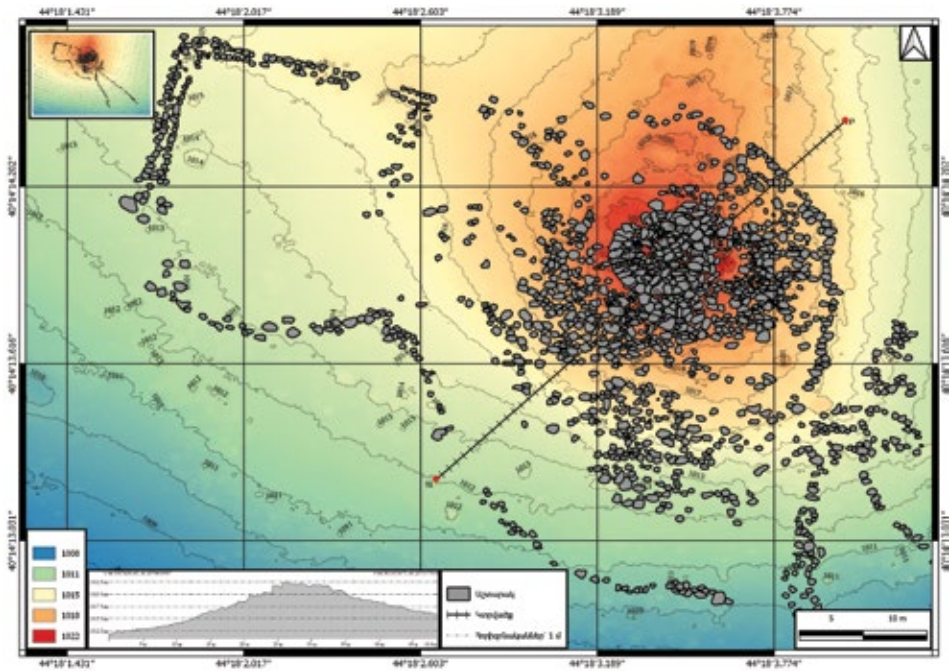
Նկ. 2. Աշտարակների բարձրությունների եռաչափ քարտեզը (կազմող՝ Լ. Մկրտչյան)

Նկ. 3. Արարատյան դաշտի եռաչափ քարտեզը՝ աշտարակների տարածություն (կազմող՝ Լ. Մկրտչյան)

Լևոն Մկրտչյան

ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ ԴԱՇՏԻ ՀՅՈՒՄԻՍՈՒՄ ԳՏԵՎՈՐ ԱՇՏԱՐԱԿԱՏԻՊ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԸ

Նկ. 4. Արղար Դալիթի հանույթն ու հատակագիծը (կազմող՝ Լ. Մկրտչյան)

Նկ. 5. Լեւոնամերձ 2-ի օրթոֆոտոսլանը (կազմող՝ Լ. Մկրտչյան)

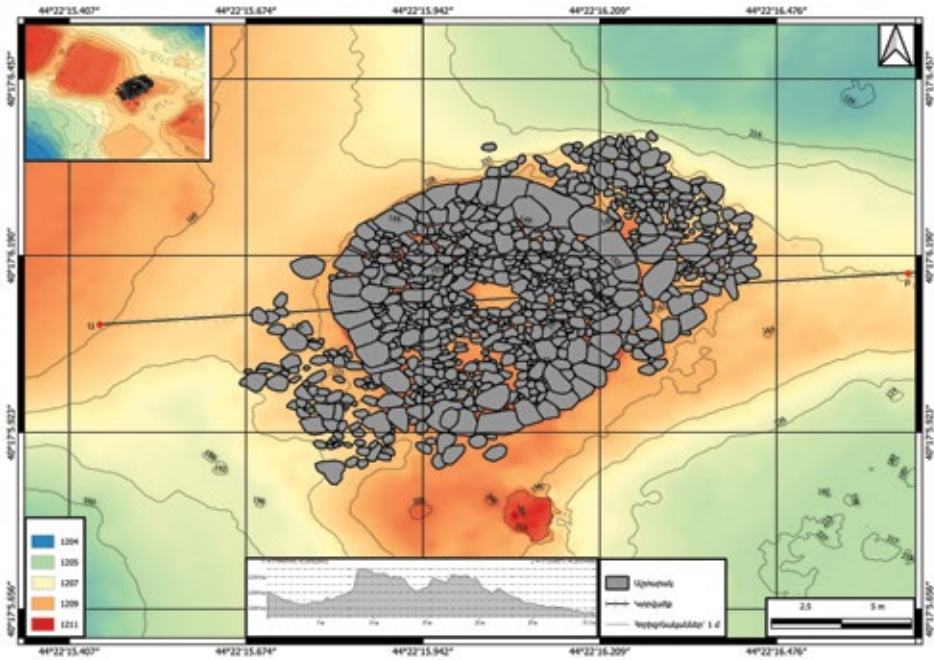
Լևոն Մկրտչյան
ԱՐԱՐԱՏՅԱՆ ԴԱՇՏԻ ՀՅՈՒՄԻՍՈՒՄ ԳՏԼՎՈՂ ԱՇՏԱՐԱԿԱՏԻՊ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԸ

Նկ. 6. Աղաճյաններ 1
(լուսանկարը Լ. Մկրտչյանի)

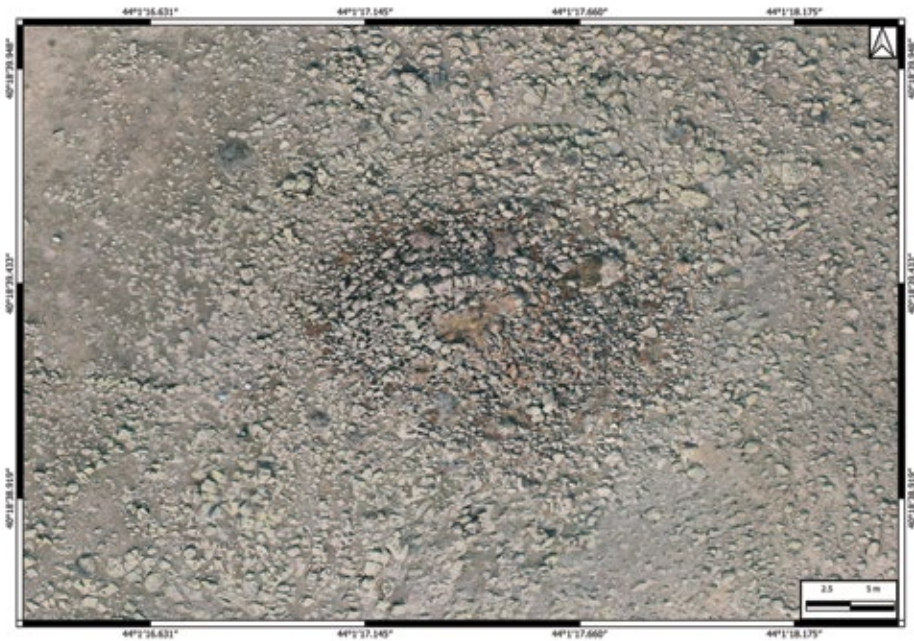
Նկ. 7. Արշալույս 1 աշտարակը
(օդալուսանկարը Լ. Մկրտչյանի)

Նկ. 8. Ուլարտիրիդիկի տեղահանություն ու հաքակազիծը
(կազմող՝ Լ. Մկրտչյան)

Նկ. 9. Քարե կոտր Արդար Դավիթից
(լուսանկարը՝ Լ. Մկրտչյանի)

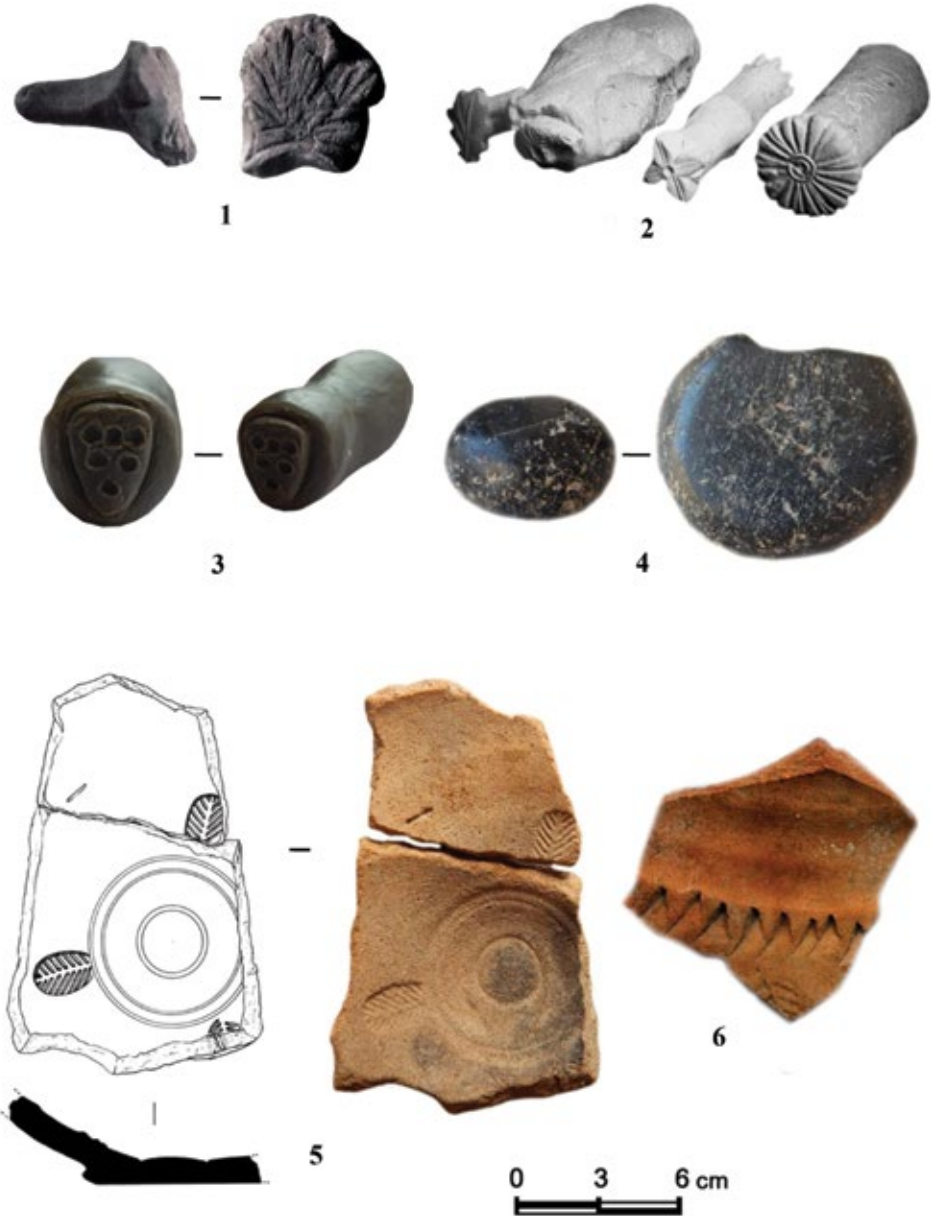

Նկ. 10. Պարտիզակ 1, նորահայր աշտարակը (լուսանկարը՝ Լ. Մկրտչյանի)

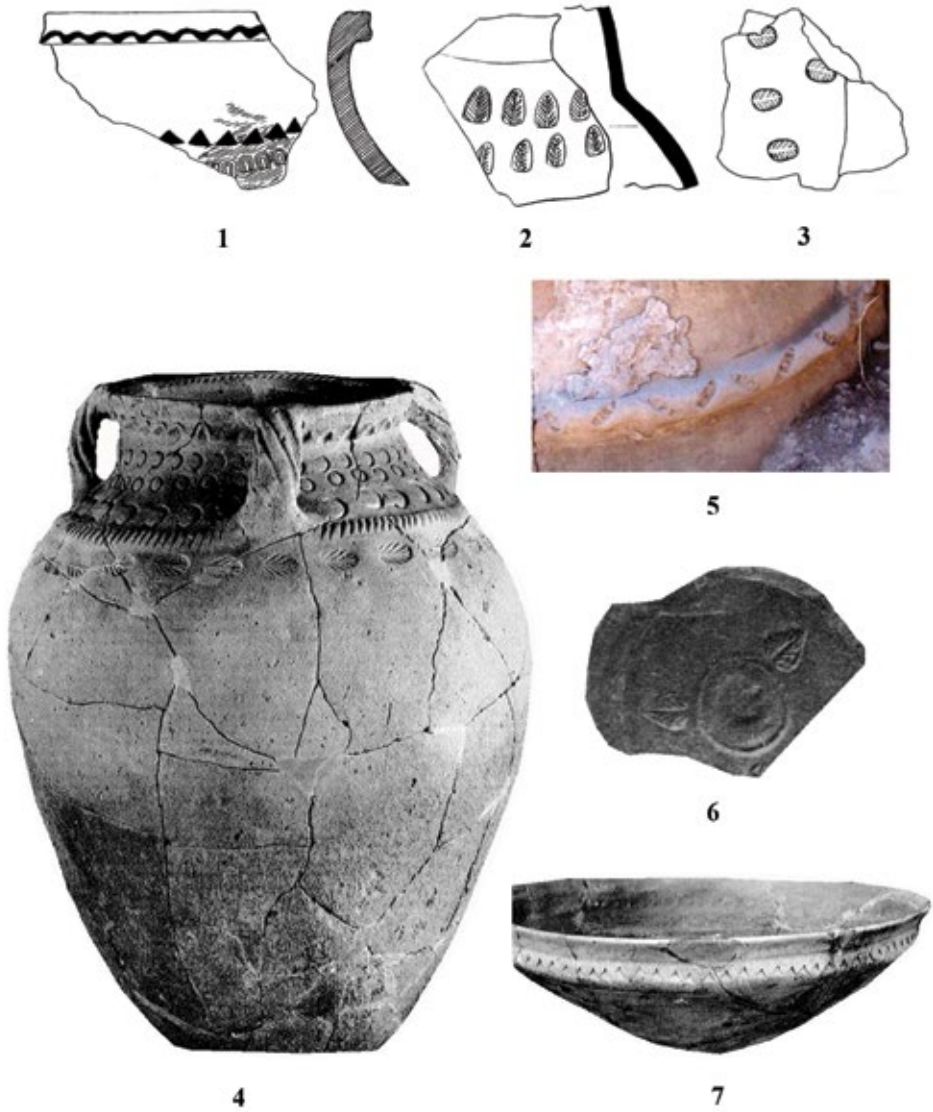

Աղյուսակ 1. նկ. 1-2. Ողկուզակիր զավաթ և թաս Տիգրանակերտից (գրչանկարները՝ Հայկ Կյուրեղյանի): նկ. 3-12. Տիգրանակերտի ողկուզակիր անոթների քեկորներ (լուսանկարները՝ հեղինակի)

ԱՐՄԻՆԵ ԳԱՔՐԻԵՍԿԱՆ
ԱՐՑԱՆԻ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ԱՆՏԻԿ ԴՐՈՇՄԱԶԱՐԴ ԽԵՑԵՂԵՆԸ

Աղյուսակ 2. **Նկ. 1.** Ֆրանսիայի անտիկ հուշարձաններից հայտնաբերված խեցեղենի դրոշմիչ (տե՛ս Moser, Tilhard 1987, fig. 49): **Նկ. 2.** Ֆրանսիայի անտիկ հուշարձաններից հայտնաբերված խեցեղենի դրոշմիչներ (տե՛ս Vernhet 1998, p. 23): **Նկ. 3.** Տիգրանակերպյան ողկուզակիր անոթների դրոշմիչ (վերականգնությունը՝ հեղինակի): **Նկ. 4.** Անտիկ առաջին թաղամասից հայտնաբերված դիորիբրե կոկիչ (լուսանկարը՝ հեղինակի): **Նկ. 5.** Հյուսիսային պարսպից գտնված դրոշմազարդ թաս (գրչանկարը՝ Անի Սահակյանի, լուսանկարը՝ հեղինակի): **Նկ. 6.** Անտիկ առաջին թաղամասից հայտնաբերված փակ անոթի դրոշմազարդ բեկոր (լուսանկարը՝ հեղինակի)

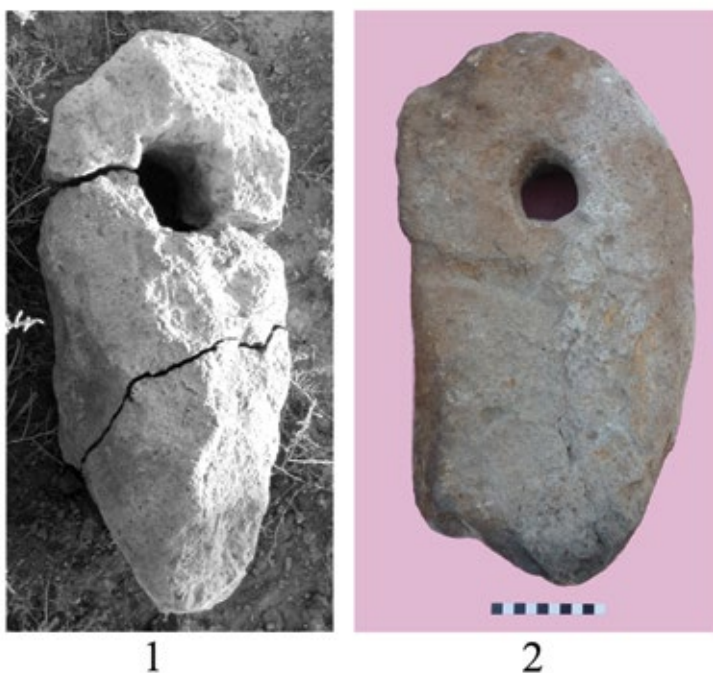
Աղյուսակ 3. Նկ. 1. Արաբաշարից հայտնաբերված դրոշմազարդ սափորի պսակ (տե՛ս Խաչատրյան 1981, նկ. 7/4): Նկ. 2. Դրոշմազարդ անոթի բեկոր ժիգա-թեփեից (մ.թ. 3-4-րդ դդ., տե՛ս Пугаченкова 1979, рис. 22/19): Նկ. 3. Բուլլա Հեկապոմպիլից (տե՛ս Bivar 1982, fig. 6/E4): Նկ. 4. Նիմրուդից հայտնաբերված կճուճ (մ.թ.ա. 2-րդ դ., տե՛ս Mallowan 1966, pic. 296): Նկ. 5. Դրոշմազարդ կարաս Երվանդաշարից. դրվագ (տե՛ս Գաբրիելյան 2015, նկ. 11): Նկ. 6. Դրոշմազարդ ափսեի բեկոր Լաբրանդայից (տե՛ս Hellstrom 1965, pl. 18/ 368): Նկ. 7. Նիմրուդից հայտնաբերված թաս (մ.թ.ա. 2-րդ դ., տե՛ս Mallowan 1966, pic. 295)

Ռուզան Փալանջյան

ԱՆՏԻԿ ԺԱՄԱՆԱԿԱԾՐՁԱՆԻ ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԵՎՈՐ ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՏԱԾՈՆԵՐ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻՑ

Աղ. 1. նկար 1-3. Տարապաններ (մ.թ.ա. I հազ.), Վայոց ձոր:
Աղբյուրը՝ Հարությունյան Ս., Զալանթարյան Ա., Պետրոսյան Հ., Սարգսյան Գ., Մելքոնյան
Հ., Հոբոսյան Ս., Ավերիայան Պ.Ս., Գինին հայոց ավանդական մշակույթում, Երևան,
Ագրոքիզնեսի և գյուղի զարգացման կենտրոն, 2005:

Աղ. 2. նկար 2-3. Լծակավոր մամլիչի ծանրաքարեր (մ.թ.ա. II-I դդ.): Արմավիր:
Լուսանկարները՝ հեղինակի

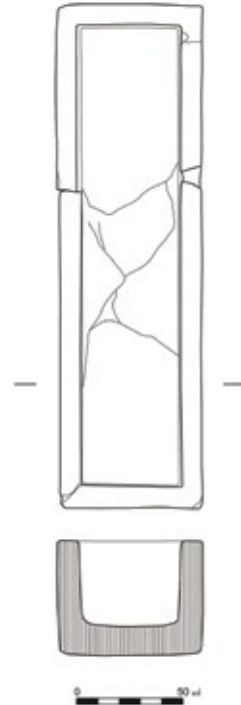
Աղ. 3. Լծակավոր մասնիչի վերակազմություն (մ.թ.ա. II դ.), Արմավիր:
Վերակազմությունը՝ հեղինակի

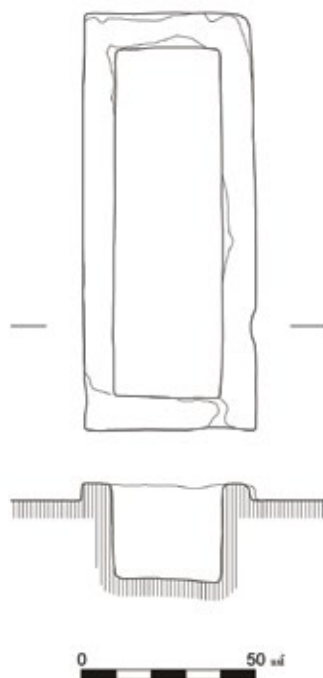
Աղ. 4. Տուֆե տարապան և գուռ (մ.թ.ա. II-I դդ.), Արմավիր:
Աղբյուրը՝ Հարությունյան Ս., Քալանթարյան Ա., Պետրոսյան Հ., Սարգսյան Գ., Մելքոնյան Հ., Հոբոսյան Ս., Ավետիսյան Պ.Ս., Գինին հայոց ավանդական մշակույթում, Երևան,
Ազոտբիզնեսի և գյուղի զարգացման կենտրոն, 2005

Նկ. 1. Լմբաբազմաբանք եկեղեցու հյուսիսարևելյան
հատվածում գտնվող քարե տապանները

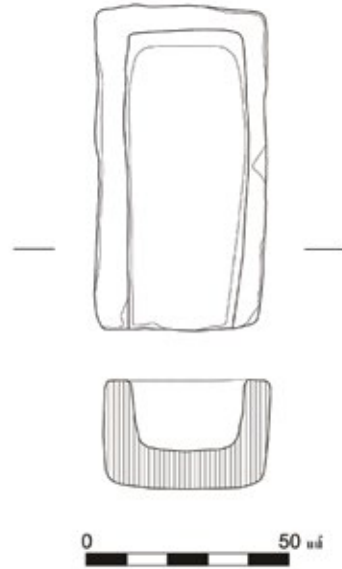
Նկ. 2. Աղցքի եկեղեցու հարևանությամբ գտնվող քարե տապանը

Նկ. 3. Զրվեժից հայտնաբերված քարե տապանը

Նկ. 4. Վանաձորից հայտնի
քարե տապանը

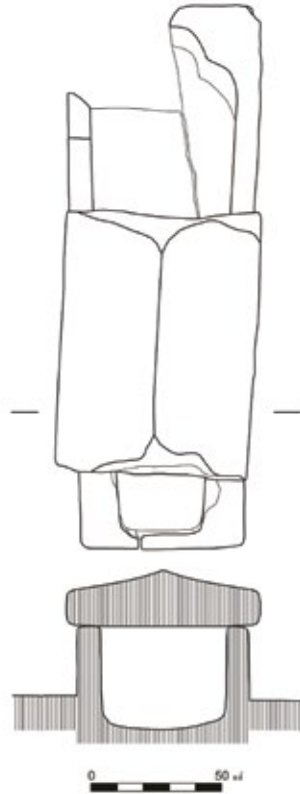
Նկ. 5. Գեղարգել եկեղեցու շրջակայքից հայտնաբերված քարե տապանը

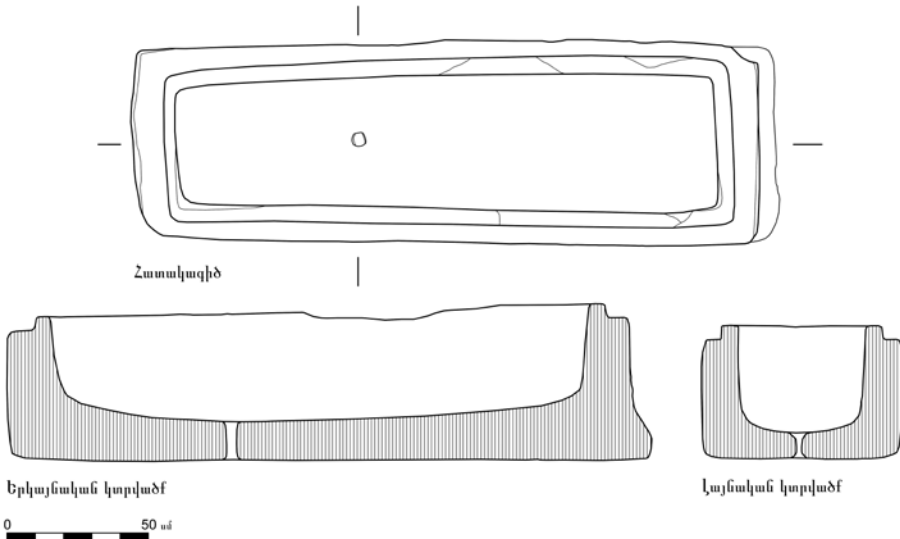
Նկ. 6. Կուրթան գյուղի թանգարանի քակի քարե տապանը

Նկ. 7. Ապարանի բազիլիկայի շրջակայքում գտնվող քարե տապանը

Նկ. 8. Ս. Հռիփսիմե եկեղեցու արևելյան հատվածում գրնվող քարե տապանը

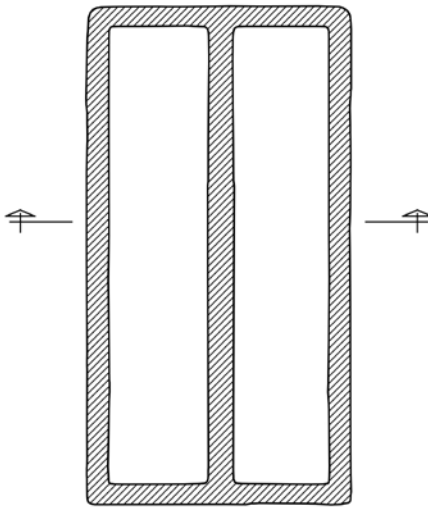

Նկ. 9. Միսիան քաղաքի պատմության թանգարանի բացօթյա
Քարեդարանում ցուցադրված բազալիտե տապանը

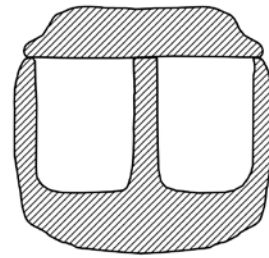
Դիանա Միրիջանյան
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋՆԱԴԱՐՅԱՆ ՔԱՐԵ ՏԱՊԱՆՆԵՐԸ

Պեղված արկ

Հատակագիծ

Կտրվածք

Նկ. 10-11. Կարենիսի դամբարանում ամփոփված երկմասանի տապանը
(չափագրությունները՝ Մոսե Աղայանի)

Նկ. 1. Տաթևի Մեծ անապատի ընդհանուր տեսքը
«Կուրբաժ խաչ» հուշարձանից (2018 թ.)

Նկ. 2. Ս. Ասրվաձաձին եկեղեցու արևմտյան մուտքի բարավորի թվագիրը

Նկ. 3. Արիստակես վրդ. Տաթևացու տապանաքարը (1674 թ.)

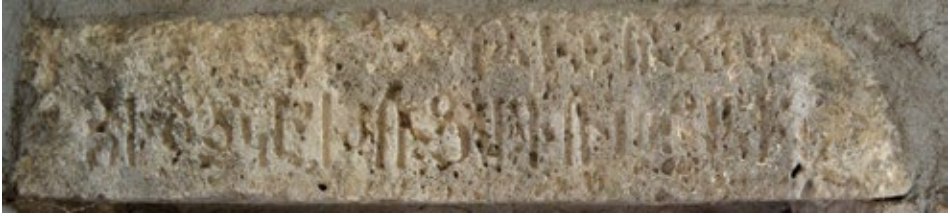
Նկ. 4. Ղազարի հիշատակագրությունը խցի մուտքի ճակատակալ քարին

Նկ. 5. Ղազարի հիշատակագրությունը խցի լուսամտարին կից քարին (1682 թ.)

Նկ. 6. Ղազար վրդ. Նորաշինքեցու տապանաքարը (1681 թ.)

Նկ. 7ա, բ. Գուլնազարի հիշատակագրությունը խցի ներսում (1682 թ.)

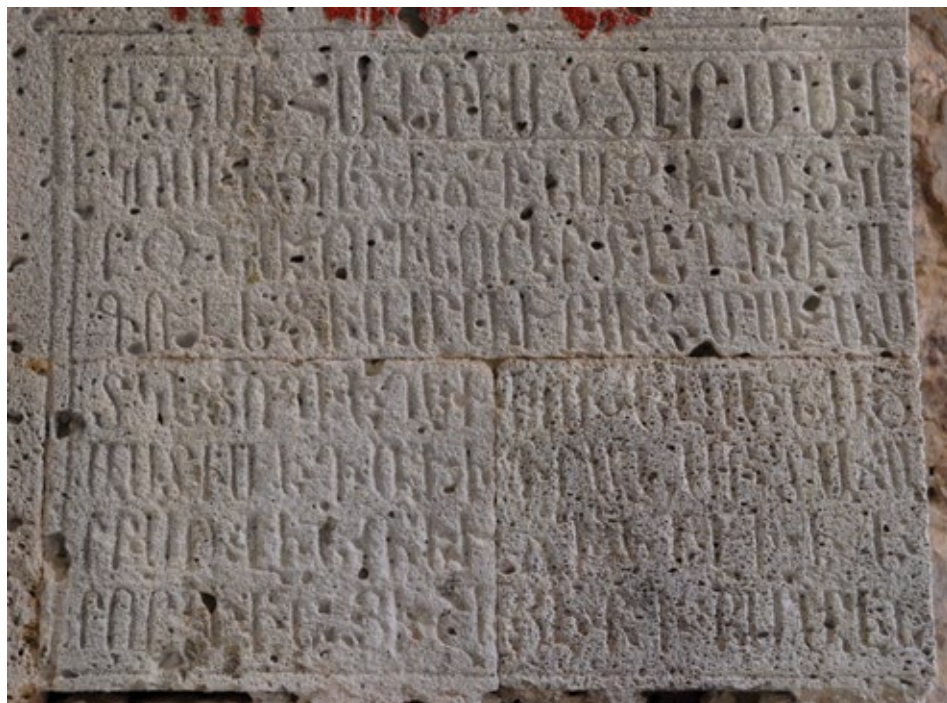
Նկ. 8. Դավութի հիշատակագրությունը խցի ճակատակալ քարին

Նկ. 9. Պարսպապարի նորոգման
արձանագրությունը (1720 թ.)

Նկ. 10. Գալիթ-սրահի կառուցման արձանագրությունը (1743 թ.)

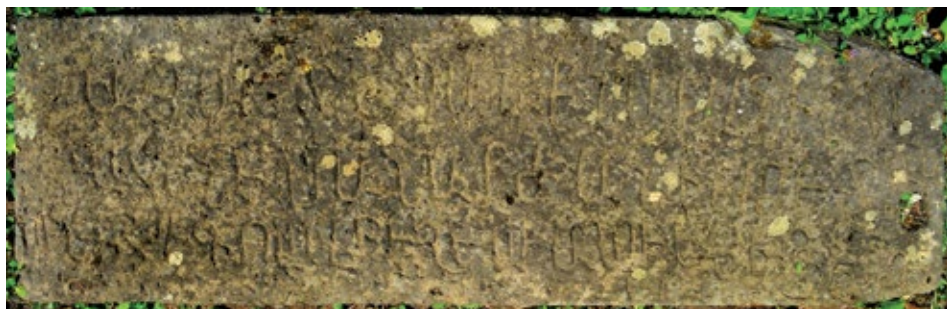
Նկ. 11. Մարկոս կրոնավոր Ագուլեցու տապանագիր-արձանագրությունը (1698 թ.)

Նկ. 12. Մարկոս Ագոլեցու արձանագրության շարունակությունը

Նկ. 13. Տեր Բարսեղի տապանաքարը (1700 թ.)

Նկ. 14. Հովհաննես քնարան քահանայի տապանաքարը (1715 թ.)

Նկ. 15. Սարգիս վարդապետի տապանաքարը (1752 թ.)

Նկ. 16. Երեմիա խալիֆայի տապանաքարը (1771 թ.)

Նկ. 17. Ներսես վրդ. Տաթևացու տապանաքարը (1765 թ.)

Նկ. 18. Տիրացու Մեսրոպի տապանաքարը (1889 թ.)

Նկ. 19. Աբով Գորիսեցու տապանաքարը (17-րդ դ.)

Նկ. 20. Մելքոնի տապանաքարը (19-րդ դ.)

Նկ. 21. Ներսեսի տապանագիրը (1726 թ.)

Նկ. 22. Ջրաղացի մուրքի ճակատակալ քարի արձանագրությունը (19-րդ դ.)

Նվարդ Վարդանյան
ԱՎԵԼԸ (ՑԱԽԱՎԵԼԸ) ԾԻՍԱՅԱՎԱՏԱԼԻՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ.
ԱՎԱՆԴՈՒՅԹԻ ՀԱՐԱՏԵՒՈՒՄԸ ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒՄ

Նկ. 1. Անձրևաբեր փիկնիկ Նուրի՝
պարտասարված ցախավելից (սկարլ՝
Ն. Վարդանյանի, 2017 թ.)

Նկ. 2. Հռչանվերային փիկնիկ,
Երիտասարդ կինը՝ ավելով (սկարլ՝
Ն. Վարդանյանի, 2017 թ.)

Նկ. 3. Ամանորյա ավել՝ արվեստարան
Լուսիկ Ագուլեցու դուստր վրա (2018 թ.),
URL <https://blog.168.am/blog/192336.html>

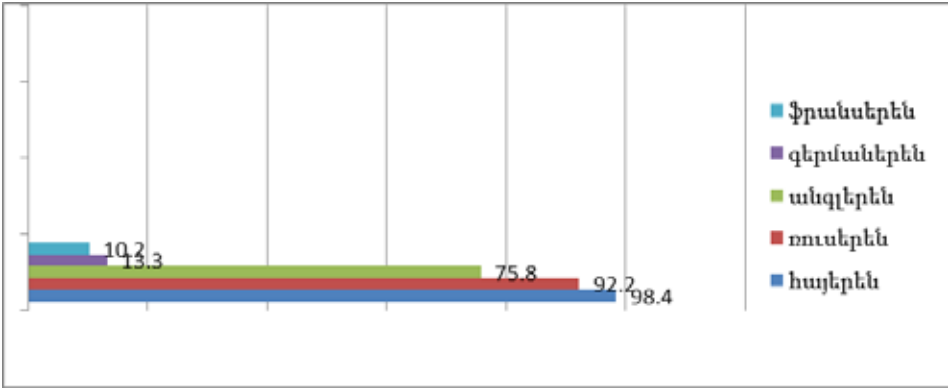

Նկ. 4. Ավել-հմայիլ փան համար
(սկարլ՝ Ն. Վարդանյանի, 2018 թ.)

Լուսինե Անգելուշ
ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԻ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹՅԱՆ ԼԵԶԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ
ԵՒ ՄԻՋՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՐՈՐԴԱԿՑՈՒՄԸ

Քնչ լեզուների եք տիրապետում	Հաճախականություն, %-ով
Հայերեն	70,8
Ռուսերեն	27,6
Այլ լեզու (ադրբեջաներեն, քրդերեն, անգլերեն, պարսկերեն և այլն)	1,6
Ընդամենը	100,0

Աղյուսակ 1. Լեզուներ, որոնց տիրապետում են 1976 թ. հարցված ուսանողները

Գծապատկեր 1. Լեզուներ, որոնց տիրապետում են 2018 թ. հարցված ուսանողները

Որտեղ եք սովորել ռուսերեն	Հաճախականություն, %-ով
Դպրոցում	63
Բանակում	3,8
Ընտանիքում	6,8
Ընկերների, բարեկամների հետ շփվելով	4,8
Բուհում	19,5
Աշխատավայրում	1,7
Այլ	0,3

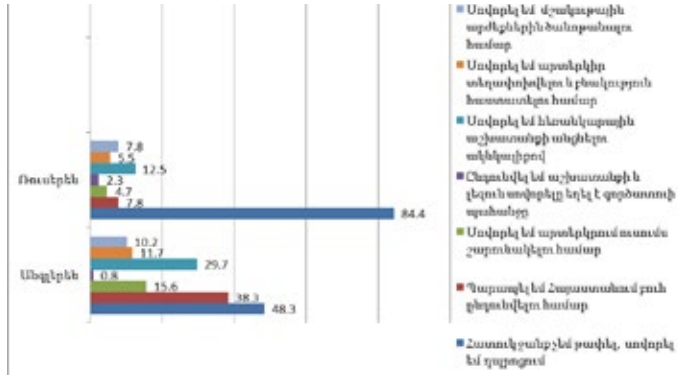
Աղյուսակ 2. Երևանի ուսանողության համար ռուսաց լեզուն սովորելու հիմնական վայրը (ըստ 1976 թ. հարցումների)

Ո՞ր լեզուն կնախընտրեիք սովորել, բարելավել	Հաճախականություն, %-ով
Ազգային լեզու	17,6
Ռուսերեն	15,1
Անգլերեն	41,5
Ֆրանսերեն	16,1
Գերմաներեն	0,5
Իսպաներեն	3,9
Հունարեն	0,5
Իտալերեն	2,4
Այլ լեզու	2,4

Աղյուսակ 3. 1976 թ. Երևանի ուսանողությանը հետաքրքրող լեզուները

ԵՐԵՒԱՆ ԶԱՂԱՔԻ ՈՒՍԱՆՈՐՈՒԹՅԱՆ ԼԵԶԿԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱԳԻԾԸ ԵՒ ՄԻՋՄԵԾԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՐՈՐԱԿՑՈՒՄԸ

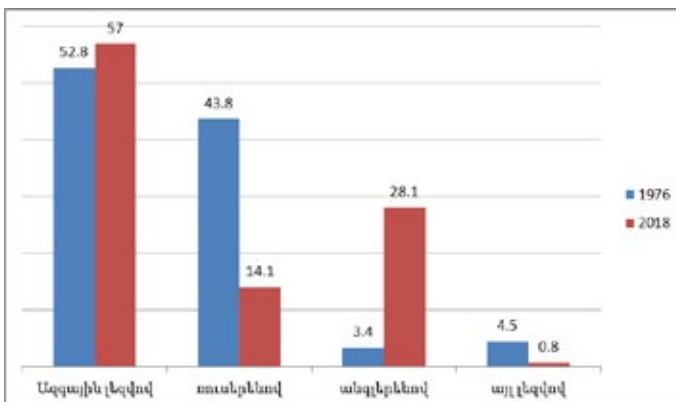
Լուսինե Անգելյուշ

Գծապատկեր 2. Անգլերեն և ռուսերեն սովորելու նպատակները

Գծապատկեր 3. 2018 թ. Երևանի ուսանողությանը հետաքրքրող լեզուները

Գծապատկեր 4. Երեխաների դպրոցական կրթության ծախսերի համար նախընտրելի լեզուն

Նկ. 1. Հնագետ Տելեմակ Խաչատրյանը Հառիճի պեղումների ժամանակ (Ֆրինա Բաբայանի անձնական արխիվ)

Նկ. 2. Տելեմակ Խաչատրյանը դադեր՝ Նունե Խաչատրյանի և հնագետ Լյուդվիգ Խաչատրյանի հետ Հառիճի պեղումների ժամանակ (Ֆրինա Բաբայանի անձնական արխիվ)

Նկ. 1. Թելանման փորագրված խաչի իրաններ

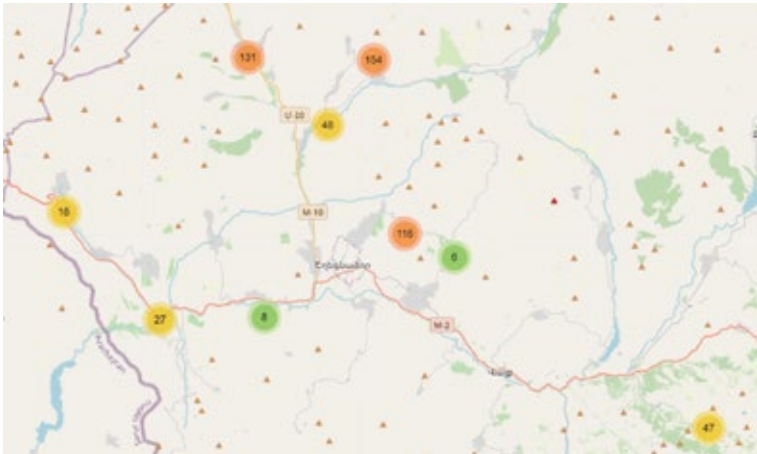

Նկ. 2. Խաչազարդաբանդակներ

Յարութիւնն խաչատուրեան
ԽԱՉՔԱՐԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈՂԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

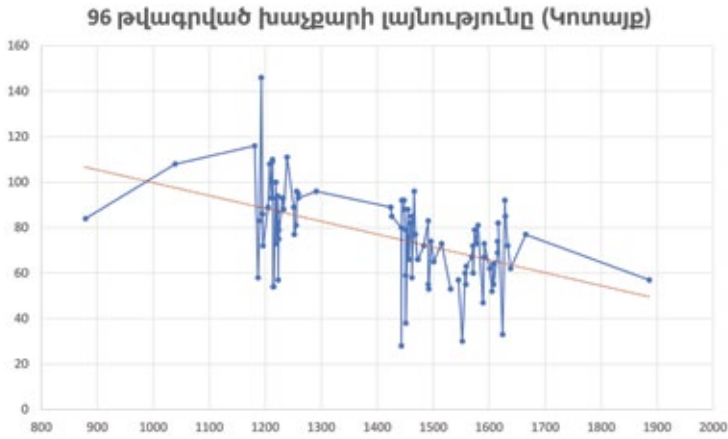
Նկ. 3. Վայոց ձորի խաչքարերի մասնակի քարտեզ – Կեդրային

Նկ. 4. Վայոց ձորի խաչքարերի մասնակի քարտեզ – Խմբաված

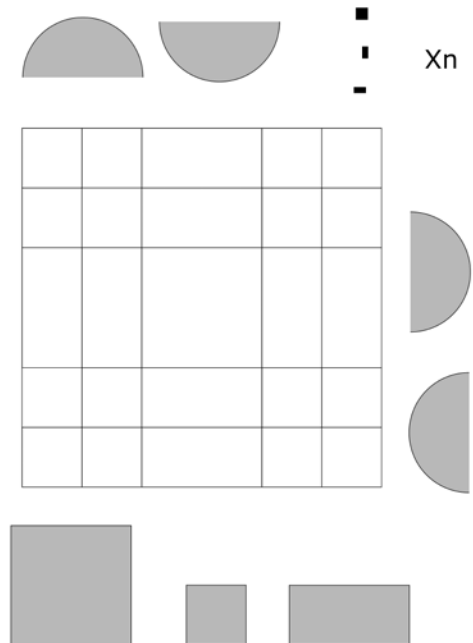
Նկ. 5. Վայոց ձորի թվագրված խաչքարերի (մասնակի հավաքածու) լայնությունն ըստ ժամանակի

Նկ. 6. Կոտայքի թվագրված խաչքարերի (մասնակի հավաքածու) լայնությունն ըստ ժամանակի

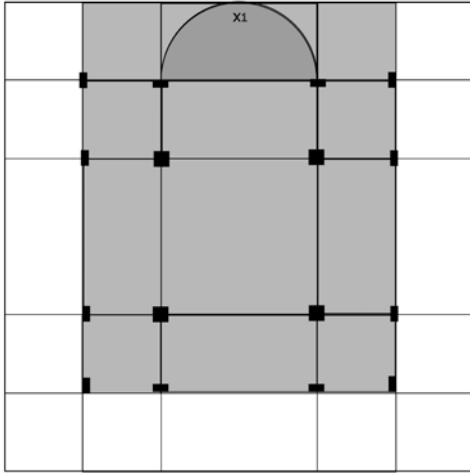

Նկ. 7. Վայոց ձորում (Եղեգիս) մոմապարված և ողողամաշված խաչքար

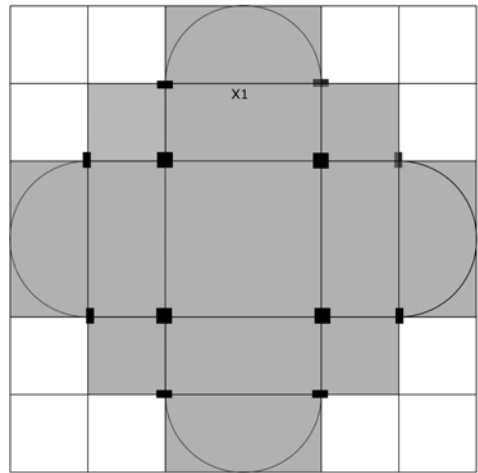

Նկ. 8. Խաչքարերի տեղադրության համար սրբեղծված վանդակահենք

Յարութիւն Խաչատուրեան
ԽԱՉԲԱՐԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈՂԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Նկ. 9. Վանդակահեղձի կիրառումը՝
բազիլիկաձև եկեղեցու համար

Նկ. 10. Վանդակահեղձի կիրառումը՝
քառախորան եկեղեցու համար

Նկ. 11. Եղեգնաձորի բեկորային
խաչքարերի բաշխումը ու քանակը
(մասնակի քարտեզ)

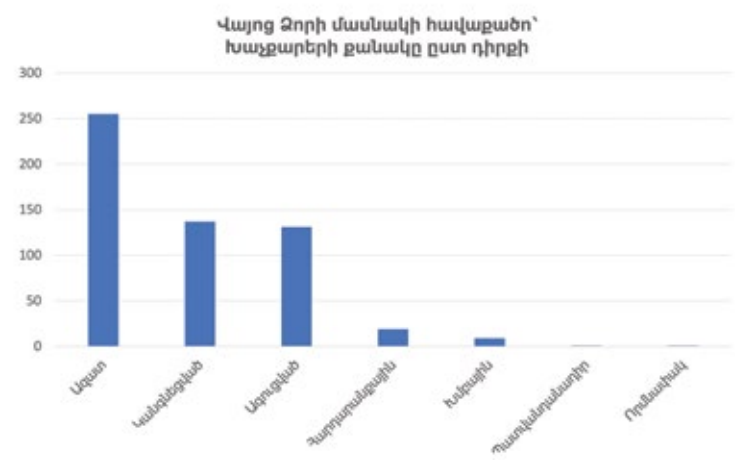

Նկ. 12. Եղեգնաձորի
բեկորային թվագրված
խաչքար (այժմ
Երկրագիտական
թանգարանում)

Յարութիւն հաշատուրեան
ԽԱՀՔԱՐԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈՂԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Քանդակի վիճակը	Ժողովրդի վերաբերմունք կամ բնական երևույթ
Պարզ	Ոչ մի աշխարհ
Ծեղկան	Միտումնաւոր՝ կրօն կամ գաղօն
Ներկան	Միտումնաւոր՝ սպիտակ, կարմիր...
Մոմապատկան	Սովորություն
Մանուկապատկան	Բնական աշխարհ
Հարթացվան	Սովորություն կամ միտումնաւոր (որովհետեւ, կրկնան երբեմն հայելու նման)
Որդականաշվան	Բնական աշխարհ
Սրբան	Միտումնաւոր
Զնշան	Միտումնաւոր (վերացվան, եղծվան)

Աղ. 1. Խաչքարերի քանդակի վիճակի նկարագրության ցուցիչը

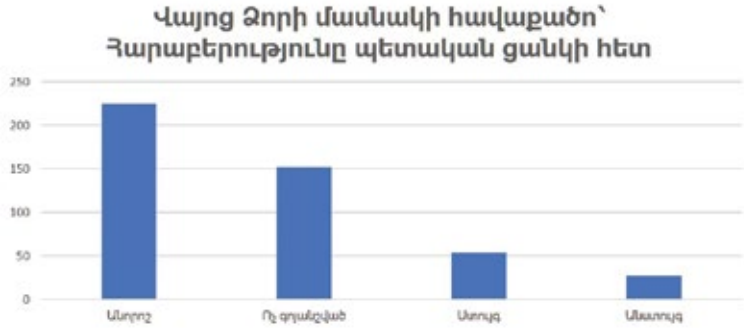
Աղ. 2. Վայոց ձորի խաչքարերի քանակը (մասնակի հավաքածու) ըստ դիրքի

ՊետՅուցիւ- անկություն	Բացատրություն
Անորոշ	Երբ մենք չենք կարող մեր խաչքարը նմանեցնել պետական ցանկի խաչքարին, քանի որ նախարարության ցանկում չկա խաչքարի հետ կապված որևէ տեղեկատվություն կամ լուսանկար. Մենք չենք կարող ենթադրություն անել:
Անստույգ	Երբ մենք կարող ենք մեր խաչքարը նմանեցնել պետական ցանկի խաչքարին, քանի որ տեղեկություններ կան (վիճակը, քանակը, տեղը և այլն), բայց պետական ցանկում խաչքարի հետ կապված ոչ մի լուսանկար չկա. Մենք ենթադրություն ենք անում:
Ոչ գոյանշվան	Երբ մեր խաչքարը պետական ցանկում չէ (օրինակ ոչ մեկ գոյանշվան խաչքար հնավայրում կամ հնավայրը նախարարության ցանկում չէ):
Ստույգ	Երբ մեր խաչքարը չէվան է պետական ցանկում՝ այնտեղ կա լուսանկարը կամ թվականը:

Աղ. 3. Մեր ցուցակի ու պետական ցուցակի համեմատության չափանիշը

Յարուբին Խաչատուրեան

ԽԱՉՔԱՐԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈՂԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Աղ. 4. Վայոց ձորի մեր ցուցակի խաչքարերի համեմատությունը պետական ցուցակի հետ

Վիճակ	Բացատրություն
Անորոշական	Խաչքարը = 100%
Պակասավոր	50% < Խաչքարը < 100%
Բեկորային	Խաչքարը = 1 Բեկոր ≤ 50%
Կոտրուկան	Խաչքարը = 100%, N Բեկոր, «կլանված»
Կոտրուկան-Պակասավոր	Խաչքարը = Կոտրուկան և < 100%
Մասնատվան	Խաչքարը = 100%, N Բեկոր, «անջատվան»
Մասնատվան-Պակասավոր	Խաչքարը = Մասնատվան և < 100%
Անորոշ	Եթե Խաչքարը թաղվան է և փորելը անհնարին է, Խաչվանման ժամանակ

Աղ. 5. Խաչքարերի վիճակի նկարագրության ցուցիչը

Աղ. 6. Վայոց ձորի խաչքարերի քանակը (մասնակի հավաքածու) ըստ վիճակի